

KULTTUURITALORAKENTAMISEN TOIMINNALLISTEN LÄHTÖKOHTIEN EROAVAISUUDET POHJOISMAISSA

Henrik Möller¹, Janne Auvinen²

¹) Akukon Oy ja Aalto Yliopisto, Signaalinkäsittelyn ja akustiikan laitos
henrik.moller@akukon.com

² Verkatehdas Oy ja Aalto Yliopisto, Arkkitehtuurin laitos
janne.auvinen@vercatehdas.fi

Tiivistelmä

1970-luvun loppupuolelta alkaen on Pohjoismaissa rakennettu paljon erilaisia kulttuuritaloja niin Suomessa kuin naapurimaissa. Syntyneitä rakennuksia toiminnallisesti vertailtaessa on nähtävissä merkittäviä eroja niissä lähtökohdissa, joiden perusteella rakentamispäätökset on tehty. Tämä heijastuu suoraan myös rakennusten käytettävyyteen ja siihen, miten ne vastaavat todellisiin alueellisiin tarpeisiin.

Ruotsissa syntyi jo 1900-luvun alussa ns. Folkets Hus -konsepti, paikallisen kulttuuri- ja tapahtumatoiminnan keskus, joka palveli juuri niitä tarpeita, joihin yhteisö niitä kaipasi. Tanskassa vastaavalla tavalla syntyi lähinnä oli maanomistajien vapaaehtoistoimin Forsamlings huseja (vrt. kotimaiset yhteisölliset 'seurantat'). Konsepti jalostui ajan myöntää, ja 1980-luvun alkupuolelta lähtien alkoi kaikissa Pohjoismaissa rakentua kunnallisia kulttuuritaloja korvaamaan näitä vanhoja perinteisiä kokoontumistiloja.

On kuitenkin silmiinpistävää, kuinka merkittävästi suomalaiset kulttuuritalot eroavat pohjoismaisista vastineistaan, vaikka ne on rakennettu samoihin aikoihin, samankaltaisten yhteisöjen samansuuntaisiin tarpeisiin. Kun Suomessa talot määriteltiin (ja usein edelleen määritellään) yleisesti "konserttitaloiksi", joiden primäärikäyttötarkoitus on nimenomaan akustisen musiikin konsertit, on naapurimaissa vahvemmin lähestytty yhteisön tarpeita etsimällä mahdollisimman monipuolista monikäyttöisyyttä, "kansan taloa", priorisoiden muiden käyttötarkoitusten tarpeita kuin akustisen konserttimusiikin.

Pohjoismainen lähtökohta onkin monikäyttöisyyden kannalta parempi, koska laadukas akustisen musiikin sali harvoin palvelee edes kelvollisesti muita käyttötarkoituksia. Ja kuten pohjoismaisia, aivan erityisesti norjalaisia, toteutuksia tutkiessa on helppo havaita, että päinvastainen lähestymistapa on kokonaistoiminnallisuuden ja yhteisön tarpeiden kannalta hedelmällisempi: monikäyttösalin taipuu sopivin apuratkaisuin tarvittaessa vähintäänkin tyydyttävästi myös akustisen musiikin tarpeisiin.

© 2021 Henrik Möller ja Janne Auvinen. Tämä on avoimesti julkaistu teos, joka noudattaa Creative Commons NIMEÄ 4.0 Kansainvälinen -lisenssiä (CC BY 4.0). Teosta saa kopioida, levittää, näyttää ja esittää julkisesti ja siitä saa luoda johdannaisaineita, kunhan tekijän nimi ja lähde mainitaan asianmukaisesti.

Tässä esityksessämme kuvailemme muutamia erilaisia kulttuuritaloja eri aika-kausilta Norjasta, Tanskasta ja Suomesta ja pohdimme niiden välisiä eroja sekä niiden sekä syntyprosessissa että käytössä

1 HISTORIA

Historiallinen tausta

Ensimmäiset varta vasten rakennetut esitystilat syntyivät antiikin aikana, ensin Kreikassa ja sen vaikutuspiirissä, myöhemmin Rooman valtakunnan alueella. Kaikille tuttuja ovat amfiteatterit, kuten Rooman *Colosseum* tai *Arena di Verona*. *Epidauroksen* teatterin kaltaiset puolikkaat amfiteatterit ovat edelleen länsimaisen teatteritilan historiallisia esikuvia, joiden perusratkaisuja esitystiloissa edelleen jäljitellään, varioidaan ja hienosäädetään. Järjestetäänpä noissa alkuperäisissäkin muinaisissa teattereissa jopa esityksiä edelleen, tuhansien vuosien päästä. Siinä oiva muistutus siitä, kuinka esittämisen tila säilyttää käyttötarkoituksensa läpi historian.

Esitystila on kuitenkin kehittynyt historian myötä monin tavoin, eikä perinteinen puoliamfi enää palvele kovin hyvin kuin varta vasten juuri sellaiseen tilaan synnytettyjä esityksiä. Pienten yhteisöjen rajallisilla resursseilla käyttämät esitystilat kaipaavat laajempaa monikäyttöisyyttä kuin nuo historialliset esikuvansa ja niiden modernit inkarnaatiot pystyvät tarjoamaan. Elisabetin ajan *courtyard*-tyyppinen teatteritila muistuttaa paljon enemmän modernin esitystradition monikäyttöistä huonetta. Siksi se taas hiljalleen yleistyy ja toivotavasti historian lehti pian kääntyy meilläkin, ja kuntien auditoriot alkavat muistuttaa enemmän Shakespearen kuin Euripideen näyttämötaiteen temppeleitä.

Kulttuuritalojen pohjoismainen kehitys

Kulttuuritalojen historia on hieman erilainen eri pohjoismaissa. Esimerkiksi Tanskassa on perinteisesti ollut lähes jokaisessa pienessäkin kylässä niin sanottu 'Seurojen talo' jo kauan, 1870-luvulta lähtien. Alkuun talot olivat maanomistajien omistamia, mutta 1900-luvun alkupuolella talot alkoivat avautua kaikelle kansalle.

Suomessakin tyypilliset seuratalot alkoivat syntyä 1880-luvulla, ja yleistyivät läpi maan 1920–30-luvuilla. Seuratalosta rakensivat useimmiten talkoilla erilaiset yhdistykset, vapaapalokunnat ja seurakunnat. Tavallista oli, että joku paikallinen vaikuttaja rahoitti talkootyön pyrkien näin levittämään sivistystä ja kulttuuria kansan pariin. Seurataloilla järjestettiin monenmoisia juhlia, tanssiaisia ja kokoontumisia.

1960- ja 70-luvun vaihteessa alkoi Tanskassa, Ruotsissa ja Norjassa alkoi rakentua kuntien omistamien ja operoimien kulttuuritalojen verkosto. Niissä oli harvoin konserttisalia tai muuta isompaa esitystilaa, tilat oli enemmän suunnattu kultuuriharrastuksille, esimerkiksi kuvataiteen ja käden taitojen kursseille, ja esittävä taide, lähinnä kevyt musiikki, olivat paljon nykyistä pienemmässä roolissa. Hiljalleen kuntien kulttuuritoiminnot alkoi keskittyä noille uusille kulttuuritaloille.

Tämä kehitys näkyi ehkä selvimmin Norjassa, jossa lähes kaikissa pienissäkin kunnissa oli oma kulttuuritalo, ja suuremmissa useampia. Niihin yhdistettiin usein kirjasto, musiikinopetus, elokuvastudio, ja toisinaan myös toinen vähän isompi kokoontumissali. Nämä salit suunnitellaan yhteisön tarpeiden mukaisesti erityisesti kevyen musiikin, teatterin ja vastaavien toimintojen tarpeita varten. Usein pyritään akustiset olosuhteet suunnittelemaan

sellaisiksi, että kyetään tarvittaessa täyttämään myös esimerkiksi kuorojen ja vaikka puhallinorkesterin harjoitus- ja esitystarpeisiin.

Suomen varsinaiset kulttuurisalit on rakennettu pääosin vasta vuoden 1980 jälkeen. Suurin osa noista saleista sijaitsee paikallisessa kulttuurikeskuksessa, usein paikallisen kirjaston ja musiikkiopiston kanssa. Suurin ero esimerkiksi Norjaan verrattuna on se, että nuo kaikki salit on pyritty suunnittelemaan akustisen orkesterimusiikin tarpeista lähtien. Siitäkin huolimatta, ettei alueella, saati kunnassa, ole orkesteria, eikä edes orkesterien kiertueet käy näissä saleissa.

2 ESITTÄMISEN TILAN OMINAISUUDET

Kun esittämisen tilaa ryhdytään suunnittelemaan, on keskeisiä lähtötietoja vain yksi: alueellisen yhteisön, jonka käyttöön tila rakennetaan, tulevat todelliset käyttötarpeet.

Niistä tarpeista johdetaan toiminnalliset ja sisällölliset vaatimukset, niiden tarvitsemat akustiset lähtökohdat ja tarvittava henkilökapasiteetti. Tämä tarvehierarkia on ollut pohjoismaisissa hankkeissa erilainen, joten myös niihin vuosikymmenten myötä syntyneet salit poikkeavat toiminnallisesti toisistaan. Siinä, missä erityisesti Ruotsissa ja Norjassa on määritelty selkeät tavoitteet, tasapainoiset ja yhteisön tarpeisiin sopivat toiminnalliset vaatimukset, on Suomessa rakennettu tiloja siten, että lähtötiedoissa on painottunut yksi sekundäärinen osa-alue. Useimmiten se on ollut konserttisaliakustiikka, riippumatta siitä, minkälainen todellinen tarve alueella on ollut.

Yksi salien toiminnallisuuden keskeisimpiä lähtökohtia on tietenkin oikein – siis todellisiin käyttötarpeisiin – valittu saliakustiikka. Monitoimisissa tiloissa järjestetään tapahtumia, joiden akustiset vaatimukset ovat hyvin erilaisia, joten ihannetilanne olisi se, että salin akustista ympäristönkin voitaisiin muokata vastaamaan erilaisia tarpeita. Se ei kuitenkaan ole aina mahdollista, joten salien toiminnallisia lähtökohtia määriteltäessä on priorisoitava todellisia käyttötarpeita, ja tyydyttävä siihen, että osa mahdollisista käyttötilanteista joutuu tyytymään optimisti huonompaan työympäristöön, siis toimimaan tilan ehdoilla, ei päinvastoin, kuten parasta olisi. Jotta sali palvelisi sekä käyttäjiään että sitä ympäröivää yhteisöä parhaalla mahdollisella tavalla, on oikein suoritettu käyttötarkoitusten priorisointi välttämätöntä. Muuten syntyy sali, joka on hyvä 'väärässä' käyttötarkoituksessa. Tästä on paljon surullisia esimerkkejä. Liian paljon.

Normaalistihan esiintymistilan tai -salin akustinen ympäristö on staattinen, eikä sitä voi muunnella kuin erittäin rajallisesti. Äänelliset kompromissit on tehty valmiiksi jo rakennusvaiheessa ja salin sointi on hyväksyttävä sellaisenaan, hyvine ja huonoine puolineen. Jos asian yksinkertaistaa äärimmilleen, on sali, joka soveltuu hyvin klassisen musiikin konsertteihin, keho rock-sali. Sisällöt ovat kuitenkin paljon monipuolisempia kuin nämä musiikilliset 'ääripäät'. Erityisesti erilaisia puhetilaisuuksia, joissa informaation välittyminen on ensisijainen tarve, voidaan pitää merkittävimpänä käyttötarkoituksensa useimmissa saleissa, vaikka ne eivät useimmiten talojen tapahtumakalentereissa näykään. Kokoukset, kongressit, seminaarit, koulutukset, presentaatiot, tuotelanseeraukset ja toki myös puheeseen perustuvat esitykset, kuten standup ja muu spoken word -viihde/taide, muodostavat usein valtaosan tilan käyttöasteesta.

Salien todellisia käyttötilanteita kartoitettaessa valtaosassa korostuu sähköisen äänentoiston tarve. Tilat ovat suuria, ja myös puhetilaisuudet, joiden informaationvälitystarve on suuri, käyttävät lähes poikkeuksetta pienemmissäkin saleissa mikrofoneja varmistamaan

puheäänien selkeys ja tasalaatuisuus. Kun salien esityskäytöstäkin pääosa kaipaa sähköistä äänen toistamista, on sähköisen äänen tilaisuuksien osuus useimmissa 85–95 prosenttia.

On siis varsin luontevaa tehdä se johtopäätös, että etenkin monitoimisissa saleissa sähköiselle äänentoistolle optimoitu ympäristö on kokonaistoimivuuden kannalta paras vaihtoehto. Se on paitsi tilallisesti sopivampi, myös perusta käyttötarpeiden edellyttämän laadukkaan ja tasa-arvoisen äänentoiston toteuttamiselle. Harvoin tätä prioriteettijärjestystä kuitenkin on rakennushankkeissa käytetty. Jos vaikka sähköisen äänentoiston tarve tiedostetaan, nousee suunnittelussa esiin useimmiten ajatus sellaisesta monitoimisuudesta, jossa pyritään tarjoamaan kaikille keskinkertaista toimintaympäristöä, eikä sähköisen äänentoiston määräävää käyttötarvetta nosteta ensisijaiseksi kuin äärimmäisen harvoin.

Monikäyttöisyyden myötä salissa järjestetään hyvin erilaisia tapahtumia, eikä akustisesti 'rauhallinen' ympäristö palvele pelkästään äänentoiston tarpeita, vaan ikään kuin pienentää tiloja, tekee niistä intiimimmän tuntuista ja helpommin lähestyttäviä. Tästä on etua esimerkiksi suurissa illalliskokouksissa, joiden tunnelma määritellään rauhaisaksi ja hallituksi, kun osallistujien ei tarvitse huutaa kilpaa toistensa ja yleisen hälyn yli.

Tällainen sali, jonka suunnittelun lähtökohtana on kompromissiton sähköinen äänentoisto, on kuitenkin mahdollista muuntaa myös vähintäänkin kelvolliseksi akustiseksi konserttisaliympäristöksi. Käyttäjän kannalta vaivattomin väline on sähköisesti muunneltava akustinen ympäristö, mutta toimivia voivat olla myös fyysisesti muunneltavia rakenteita, kuten siirrettäviä seiniä ja heijastinpintoja, (sähköisesti ohjattuja moottoroituja) verhoakoneistoja, kunhan käyttäjille on varmasti selvää, mitä ja miten kulloiseenkin tarpeeseen tarvitaan. Käyttökoulutus ja laadukas dokumentointi eivät usein yksin riitä, vaikka tiloja käyttöönotettaessa paikalla olisi valveutunut henkilökunta. Tilojen muuntelun vaikutukset eivät saa käyttäjien vaihtuessa vaihdella, vaan lopputuloksen on oltava aina käyttötarkoitukseen sopeva, eikä valtaosa salien käyttöhenkilökunnasta varsinkaan vuosien päästä enää pysty arvioimaan, mihin akustisesti olisi kulloinkin pyrittävä.

Kaiken suunnittelun olisi aina perustuttava tietoon todellisista tarpeista, ei kuvitelmiin, eikä etenkin haaveisiin jostakin, joka ei koskaan toteudu. Sellaisiin varautuminen on väistämättä rahan ja resurssien hukkaa, ja johtaa pahimmassa tapauksessa väärin toiminnallisiin kompromisseihin. Siksi suunnittelua, myös akustista, on tehtävä kuunnellen tarkasti toiminnallisuuden erikoisasiantuntijoita ja sovittava saliin kaikki ne lukuisat yksityiskohdat, joita toimivassa esitystilassa tarvitaan. Ja silloin, kun suunnitellaan salia, jonka ensisijainen tarve on sähköinen äänentoisto, on saliakustinen ympäristö optimoitava juuri sille. Keskinertainen, saati juuri ja juuri kelvollinen ei riitä niillekään käyttäjäryhmille, jotka työkseen äänentoistoa käyttävät. He tarvitsevat yhtä lailla optimaalista työympäristöä kuin akustisen musiikin tarpeita priorisoimat käyttäjäryhmät laadukkaita ja kompromissittomia konserttisaleja.

On osattava priorisoida asioita siten, että palvellaan oikealla tavalla sitä yhteisöä, joka kulttuurin ja taiteen tilaa ympäröi.

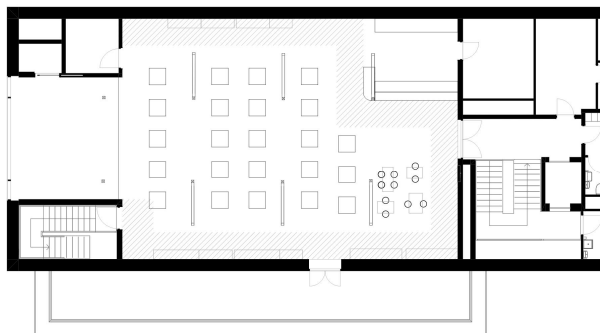
2 ESIMERKKEJÄ HANKKEISTA

Maltfabrikken, Ebeltoft, Tanska

Talo on public-private -rahoituksella kunnan kirjaston ympärille rakennettu pikkukaupungin kulttuuri- ja monitoimikokonaisuus, jota operoidaan osittain vapaaehtoisvoimin.

Tarjolla on pienen (maksimikapasiteetiltaan 150-200 pax) matalahkon tapahtumatilan lisäksi ravintola, toimistotilat ja pieniin kokouksiin soveltuvia tiloja.

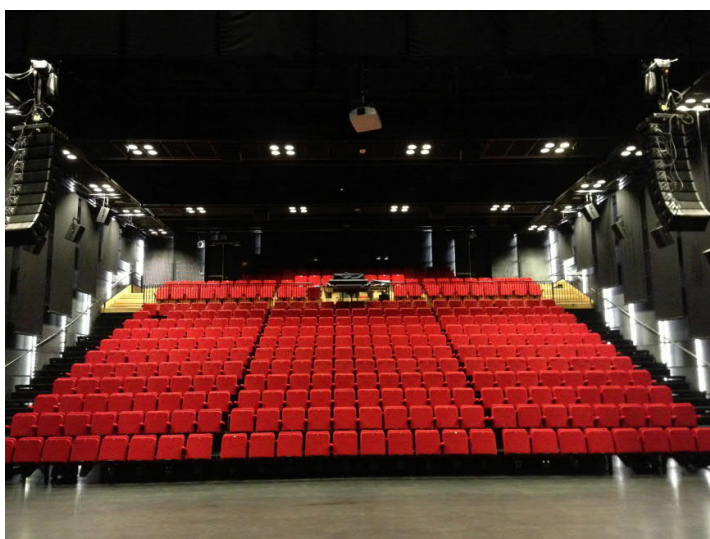
Kunnassa on erikseen palloiluhalli, jossa perinteisesti järjestetään kaikki isommat tapahtumat ja kiertue-esitykset, joten pieni Maltfabriken riittää hyvin täydentämään Ebeltoftin kokoontumistilatartontaa. Erinomainen esimerkki kokonaistarvekartoituksesta ja tarpeettomien päällekkäisyyksien välttämisestä.

Kulturloftet, Maltfabrikenin sali

Buen, Mandal, Norja

Kompleksi on rakennettu kirjaston ja paikallisen musiikkiopiston ympärille. Talossa on kaksi salia, kaupallinen elokuvasali ja kunnan operoima *Kultursal*.

Buen, Kultursal

Kultursalissa on noin 500 katsojapaikkaa. Saliakustiikka on jonkin verran muunneltavissa akustisilla pinoilla, mutta käytännössä akustiset olosuhteet on optimoitu sähköisesti vahvistetulle musiikille.

Salissa on valtiollisen kiertueteatterin *Riksteaterin* tuotantotilamääritelmien spesifikaatioiden mukainen ripustus- ja teatteritekniikka. Salin tapahtumalogistiikka on pyritty tekemään mahdollisimman toimivaksi, vaikka se ei ulkoisista syistä aivan ideaalinen olekaan.

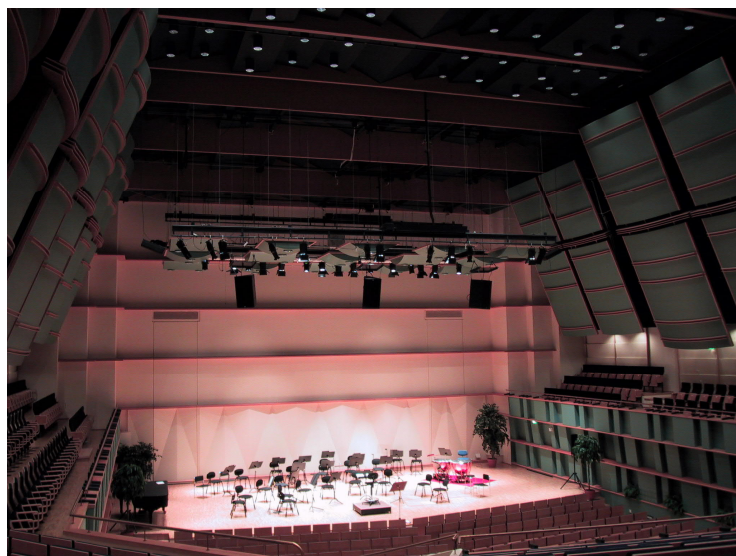
Kangasala-talo, Suomi

Myös Kangasala-talo on rakennettu kirjaston yhteyteen. Samassa rakennuksessa toimii taidemuseo.

Sali on noin 500-paikkainen ja toimii kevyen muuntelun myötä varsin monessa käyttötarkoituksessa. Suunnitteluprosessissa käytettiin laajalti tapahtumatoimintaan liittyvää osaamista, mukana oli esitystekniikan ja akustiikan erikoissuunnittelijoiden ohella koko hankkeen ajan myös rakennuttajan konsulttina paikallista pitkään tapahtuma-alalla työskennellyttä asiantuntijaa.

Porin Promenadikeskus

Promenadikeskuksen sali on erityisen erinomainen (ja surullinen) esimerkki siitä, kuinka merkityksellistä on priorisoinnin onnistuminen suhteessa alueen ja toimijoiden todellisiin tarpeisiin ja vaatimuksiin. Siis siihen, mihin salia lopulta reaali maailmassa käytetään.

Promenadikeskuksen konserttisali

Salin käyttötarkoituksen priorisoinnissa ajaututtiin tunteiden ja toiveiden vietäväksi, realismin kustannuksella. Sen myötä sali suunnattiin ensisijaisesti akustiselle musiikille välittämättä siitä, että sen pääasiallinen tarve oli jotakin muuta. Korkeakulttuurinen paine ajoi tilaajan sivuraiteelle, eikä yhteisö saanut tarvitsemaansa. Asiantuntijoita ei kuunneltu, koska tarjottu näkemys erosi liikaa siitä haavekuvasta, jolle suunnittelu haluttiin perustaa.

Tehdystä priorisointipäätöksestä pidettiin tiukasti kiinni, ja (projekteihin aina väistämättä liittyvän) kustannuskriisivaiheen myötä tuo valittu linja vaikutti voimakkaasti myös kaikkiin toiminnallisiin ratkaisuihin. Näin ollen sali ei sovellu kovin hyvin mihinkään muuhun kuin pääkäyttötarkoitukseensa. Tämähän olisi varsin hyväksyttävä skenaario, mikäli pääkäyttötarkoitus olisi alun perin valittu oikein, ja valmis sali vastaisi alueen todellisiin tarpeisiin. Silloin muut käyttötilanteet toimisivat pääkäytön ehdoilla ja tyytyisivät tilanteeseen. Nyt on päin vastoin.

Onko tästä virheestä sitten opittu? Valitettavasti ei ole. Vastaavanlaiset priorisointivirheet toistuvat edelleen.

Verkatehdas ja Logomo

Aina ei kuitenkaan erityisasiantuntijoiden näkemyksiä sivuuteta. Merkittävä askel tällä polulla otettiin 2000-luvun alussa, kun Hämeenlinnan kaupunki alkoi kehittää tyhjiään tai väliaikaiskäytössä olevia Verkatehtaan tiloja. Oli päätetty rakentaa alueelle uudisosa, joka täyttäisi monenlaiset tapahtumatarpeet, jotka kaupungista puuttuivat.

Hankkeen lähtökohtia luotaessa tehtiin muun muassa laaja musiikkitapahtumatutkimus, jonka avulla selvitettiin akustisen ja ei-akustisen musiikin tapahtumamäärien suhdetta. Laajat paikallishaastattelut ja taustakeskustelut antoivat todenmukaisia lähtötietoja niistä tarpeista, joita alueella on lähitulevaisuudessa. Jalat pidettiin tukevasti maassa, ja päätettiin priorisoida sähköisen äänen tapahtumien vaatimukset akustisissa ja toiminnallisissa ratkaisuissa, ja etsiä luovia ratkaisuja, joilla mahdollistettaisiin myös akustinen musiikki mahdollisimman laadukkaasti, mutta kuitenkin siten, ettei tehtäisi kompromisseja pääkäytön tarpeita täytettäessä.

Akustisen suunnittelun lähtökohta ikään kuin käännettiin nurin päin, klassinen musiikki sai kyllä huomionsa, mutta vasta toissijaisena käyttönä.

Akustinen muuntelu toteutettiin siirrettävän rakentein, joita liikutellaan sekä ihmis- että konevoimin. Variaatiot ovat suoraviivaisia ja selkeitä, eikä käyttäjille ole epäselvää, min-kälaisia asetuksia milloinkin tarvitaan. Muuntelu onnistuu luotettavasti, aikataulullisesti riittävän nopeasti ja ilman tarvetta henkilötyövoiman lisäämiseen tai lisäkustannuksiin. Nämä ovat olennaisia reunaehtoja sille, että muutoksia todella tehdään ja uskalletaan luvata jopa rajoitettuja tapahtumien aikana tehtäviä muutostyömenpiteitä.

Tuloksena oli monipuolinen ja myös akustisen musiikin kannalta hyvin toimiva sali, joka vastasi – ja vastaa edelleen 13 vuoden käytön jälkeen – niihin todellisiin tarpeisiin, joita sen käyttäjillä on ollut. Kallis investointi palveli näin mahdollisimman suurta osaa kuntalaisista, ja Verkatehdas onkin muodostunut todelliseksi koko kansan olohuoneeksi, ja jopa toistuvasti määritelty ympäröivässä yhteisössä (tätä mieltä oli 73 % vastaajista vuonna 2019) järkeväksi kohteeksi käyttää verovarvoja.

Logomon syntyhistorian takana on Verkatehtaan onnistuminen. Turussa rakennusliike Hartela halusi muuntaa vanhan VR:n konepajarakennuksen luovan talouden keskuksiksi pitkälti samoin hyviksi havaituin periaattein kuin esikuvansa. Oli siksi luontevaa, että sama toiminnallinen ja akustinen suunnitteluryhmä jatkoi tämän uuden monitoimirakennuksen parissa.

Logomo oli rakennuksena monella tavalla Verkatehdasta haastavampi jo siksi, että sali rakennettiin olemassa olevaan halliin, jonka ulkomittoihin ei voitu vaikuttaa. Jo Verkatehtaan suunnittelussa keskeisenä toiminnallisena lähtökohtana ollut tilan skaalattavuus vietiin Logomossa vielä pidemmälle. Kun Verkatehtaan Vanaja-salin yleisökapasiteettia voidaan säätää välillä 150-1200 pax, Logomo-salissa vaihteluväli on 750-3500 pax. Logomossa salin fyysistä kokoa voidaan muuttaa kolmella eri katsomosijoituksella.

Logomon akustiselle suunnittelulle asetettiin tiukat vaatimukset, salin oli toimittava samalla tavalla tasaisesti vaimennettuna 'studiotilana' kaikissa eri käyttötilanteissa.

Akustisen musiikin tarpeet vaativat erityisratkaisuja, koska Verkatehdasta jäljitteleviä hyviksi havaittuja keinoja ei valmiissa rakennuksessa voitu hyödyntää. Salin muuttamattomat korkeus, muoto, mitat ja mittasuhteet eivät antaneet mahdollisuutta luonnolliseen

akustiseen ympäristöön, joka mahdollistaisi orkesterimusiikin esittämisen. Myös salikoon muuntelu ja asetti rajoitteita.

Näistä syistä päädyttiin sähköisesti muunneltavaan akustiseen ratkaisuun. Meyer Soundin Constellation -järjestelmällä luodaan akustisia ympäristöjä erilaisiin saliasetelmiin, ja käytännössä salissa on kaikkiaan 64 erilaista helposti valittavaa konfiguraatiota.

Koska järjestelmää ohjataan iPad-sovelluksella, voidaan akustisia tiloja vaihdella helposti jopa tapahtuman aikana, esimerkiksi kokouksen aikana esiintyvän jousikvartetin esityksen ajaksi voidaan siirtyä kamarimusiikkisaloon, ja palata taas takaisin vaimennettuun kokouksenympäristöön. Järjestelmän luova käyttö mahdollistaa monenlaiset hybriditapahtumat, joissa yhdistellään erilaisia ääniympäristöjä.

Sekä Verkatehtaan että Logomon kävijä- ja tapahtumamäärät kertovat, että tinkimätön monikäyttökonsepti on ollut viisas valinta. Vierailijat käyttäjät ovat tyytyväisiä ja tiloihin pystytään tuomaan lähes minkälaisia tahansa tuotantoja tai kokoontumisia ilman kompromisseja. Toiminnallisuus vähentää myös käyttökustannuksia niin talojen sisällä kuin ulkopuolisille vierailutuotannoille.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

Mistä sitten johtuu se, että naapurimaiden vanhat kulttuuritalot palvelevat omia yhteisöjään paremmin, kuin meidän vastaavat talomme ja tilamme?

Siihen on yksinkertainen syy. Suomessa ei kulttuuritalojen suunnittelu ole perustunut samalla tavalla toiminnalliseen kartoitukseen ja yhteisön selvitettyihin tarpeisiin, kuin naapureissa. Eikä meillä kulttuurirakentamisen tueksi ole ollut perinteitä etsiä vastaavanlaista kiertuetoimintaa harjoittavien tahojen kevyttä ohjeistusta, vaikka sellaista voisi olla saatavilla. Jossakin on ehkä haettu satunnaista ulkopuolista neuvontaa, joka kuitenkin harvoin kykenee kokonaisvaltaiseen apuun, koska avunpyyntö useimmiten esitetään kokonaisuuden kannalta liian myöhään. Tällaiset vähäiset ohjeet eivät siksi juurikaan vaikuta rakennusten ja tilojen suunnitteluun, pelkästään niiden teknisten laitteistojen jälkikäteeseen paranteluun.

Suomalaiset kulttuuritalot on lähes poikkeuksetta nähty enemmän kunnallisina ja alueellisina monumentteina kuin sen työn välineinä, jota niiden seinien sisällä tehdään. Usein arkkitehtuuri ja vääristä lähtökohdista ilman syvempää asiantuntemusta tehdyt suunnittelu- ja toteutusvalinnat ovat johdatelleet hankkeita, ja taloista on tullut ennemminkin sen työn sujuvan suorittamisen esteitä.

Talot ovat kuitenkin edelleen aktiivisessa käytössä, joten tarve niille epäilemättä edelleen on. Mutta on selvää, että jos niiden rinnalle rakentuisi toiminnallisesti parempia tiloja, jotka keventäisivät sitä ylimääräistä kuormaa, jota väärät suunnitteluratkaisut aiheuttavat ja samalla parantaisivat yleisöille tarjottuja lopputuloksia, nuo vanhat, huonosti käyttöönsä soveltuvat, rakennukset hylättäisiin ilman muuta.

Kun kulttuuritiloja ja -taloja suunnitellaan, toimitaan edelleen usein näiden vanhojen tapojen ja lähtökohtien mukaisesti, eikä esittämisen, saati kokonaistoiminnallisuuden erikois-asiantuntijaa osata tilata ohjaamaan jo alkusuunnittelua. On suuri vaara, että tuossa vaiheessa tehdyt päätökset ja linjanvedot vievät hankkeen väärään suuntaan siis jo heti alussa, eikä virheellisiä lähtökohtia pystytä enää myöhemmin kokonaan korjaamaan.

Akustisen suunnittelijan tarve sen sijaan helpommin ymmärretään, ja voikin käydä niin, että tämä erikoissuunnittelija on ainoa, joka on aiemmin ollut tekemisissä esitystilahankkeiden kanssa, ainoa, jolla on vähintäänkin perustiedot siitä, mikä kaikki tulisi huomioida jo ennen, kuin hanke varsinaisesti käynnistyy. Akustikko on siis paljon vartijana. Hanke on kyettävä jo oman erikoisosaamisenkin oikein käyttämiseksi kääntämään oikeaan suuntaan.

Kulttuurikeskuksen kaltainen tila on useimmiten erittäin merkittävä kunnallinen investointi, etenkin pienemmille kunnille. On siksi tärkeää, että talot ja tilat suunnitellaan sellaisiksi, että ne aidosti palvelevat käyttäjiään ja tuovat lisäarvoa ja elinvoimaa alueelle mahdollistamalla kulttuurin, taiteen ja viihteenkin tarjonnan antaen niille mahdollisuuden syntyä kivuttomasti ja yleisön kokea niitä parhaalla mahdollisella tavalla. Taloa käytetään vuosikymmeniä, ellei vuosisatoja, eikä huonosti toimiva ja käyttötarkoituksia tai toimintamahdollisuuksia rajaava rakennus ole pidemmän päälle kenenkään etu.

Korea julkisivu ei vielä taloa tee.